

Kahire ve Paris Notları

Mehmet NARLI

GÜNLÜK

MEHMET NARLI

1963 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde gördü. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Maraş'ta 4 yıl öğretmen olarak çalıştıktan sonra Sütçü İmam Üniversitesi'ne asistan olarak geçti. Aynı üniversiteden 1996'da yüksek lisansını, Hacettepe Üniversitesi'nden 2000 yılında doktorasını tamamladı. Halen Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesidir.

Mehmet Narlı, 1987 yılından bu yana *Dolunay*, *Kırağı*, *Kanat*, *Türk Edebiyatı*, *Yedi İklim*, *Hece*, *Varlık*, *Dergâh*, *İtibar*, *İzdiham* gibi dergilerde şiir ve edebiyat eleştirileri; *Türk Dili*, *Türkbilig*, *İlmi Araştırmalar*, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* gibi dergilerde akademik yazılar yayımlıyor. Narlı, 2007 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından inceleme dalında yılın yazarı ödülünü aldı.

İnceleme/Eleştiri

Orban Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Balıkesir, 2006

Roman Ne Anlatır, Akçağ Yayınları, 2008

Şiir ve Mekân, Hece Yayınları, 2008

Edebiyat ve Delilik, Akçağ Yayınları, 2013

Roman Sevdaları, Akçağ Yayınları, 2015

Şiir Burcu, Akçağ Yayınları, 2015

Öykü Burcu, İz Yayınları, 2016

Çağdaş Türk Romanı (Y. Çelik, O. Gündüz, T. Şimşek ile) Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri (F. Andı, Y. Daşcıoğlu ile). Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013

Şiir

Çiçekler Satılmıştın, Dolunay, 1988

Rubumun Evveliyatları, MEB, 1998

Dil Kapısı, Öncü Kitap, 2010

Ömürlük Yara, İz Yayınları, 2017

Cümle Yayınları-58

Günlük Dizisi-9

•

Yayın Yönetmeni: Muhsin METE

•

KAHİRE ve PARİS NOTLARI/Mehmet NARLI

•

Teknik Hazırlık

Kelime Yayıncılık

•

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Sarakusta

www.sarakusta.com.tr

•

© *Bu kitabın tüm yayın hakları, yazarıyla yapılan sözleşme gereğince,*

Kelime Yayıncılık'a aittir.

•

Birinci Baskı, Ekim 2017

ISBN: 978-605-9147-54-5

•

Kelime Yayıncılık Reklam Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 31337

Reşit Galip Cad. Hatır Sok. Nu: 23/2 06700 GOP / ANKARA

Telefon: (0312) 437 08 85-437 08 86 Faks: (0312) 437 08 87

•

www.cumleyayinlari.com

e-posta: bilgi@kelimeyayincilik.com

•

Baskı: Dumat Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

www.dumat.com.tr

•

Cümle Yayınları, Kelime Yayıncılık'ın tescilli markasıdır.

Kahire ve Paris Notları

Mehmet NARLI

Önsöz

Hatıraların, günlüklerin, gezi notlarının ve çeşitli kroniklerin, bireylerin ve toplumların kültürel hayatında önemli işlevleri vardır. Sosyal, siyasal, hatta edebî varlığın kaynakları olarak birçok iş gördükleri rahatlıkla söylenebilir. Bu kaynaklarda bulunan bilgiler, yorumlar, karşılaştırmalar kuşkusuz tarihsel değer taşırlar. Ama her bilgi, yorum, tasvir ve karşılaştırma, yazarın bakış açısını, karakterini, sorumluluk duygusunu, beklenti ve hayal kırıklığını ve nihayet üslûbunu da içerir. Bu tür yazılar, yayımlanmadıkları sürece sadece yazarların dünyasında var olurlar, ama yayımlandıktan sonra artık her okuyan için hepsi önceden öngörülemez kadar çeşitli etkilere yol açarlar, izler bırakırlar.

Bu mütevazî kitaptaki notlar, özellikle Osmanlı ve Cumhuriyet modernleşmesinde önemli yeri olan iki şehirde yazıldılar: Kahire ve Paris. Paris, Jöntürklerin acı yuvasıydı; Kahire, İttihat ve Terakkicilerin. Her ikisi de İstanbul'dan kaçmış veya oradan sürülmüştü. Ama Kahire'den çok fazla bir şey gelmedi Osmanlı ve Cumhuriyet'in zihin dünyasına ve sosyal hayatına; ne geldiye Paris'ten geldi. Benim bu mütevazî notlarım her iki şehrin de bu tarihsel kimliğini yansıtmak amacı taşıyor elbette. Türkiye için bu iki şehrin siyasal, kültürel anlamını yazarlar yazdı zaten.

Kahire ve Paris'i ne bir gezgin, ne bir romantik ergen, ne safderun bir hayran, ne bir sanatkâr, ne ekmek peşinde bir göçmen, ne kariyer peşinde bir öğrenci, ne de bir sürgün olarak gördüm.

Belki de hepsinden bir parça vardı; bu yüzden yazdıklarım tarihsel, mekânsal anlamda bütünlüklü notlara dönüşmediler. Galiba fazla yerli bir kafayla, bilme ve ayırma arzusundan çok “demek ki böyle” ve “şimdi burada bende ne var”, beni daha çok çekti. Benimki sadece eşya, mekân ve insanla öznel bir temas. Bu temastan yansıttığım veya kurguladığım sıradan cümleler yazıldı o kadar.

Fakat bu iki şehrin bendeki en önemli farkına burada da değinmeden edemiyorum. Paris sokaklarında yürürken kendinizi daima “etkilenen” olarak algılıyorsunuz; oysa Kahire’nin sokaklarında kendinizi, “hem etkileyen hem etkilenen kolektif bir özne” olarak duyuyorsunuz.

Bazen bilmek için değil unutmak için gider insan. Hayatın bir yerinde zaman uyarılır, yolculuk başlar. Bir salıntı bırakırsınız geçtiğiniz her yere; tek fincan gibi tedirgin durursunuz. Bazen gördükleriniz, toprağınızın, ailenizin, insanınızın rüyası olur ve derin sesi duyarsınız: Çağrılacak ismi olmalı insanın, çağrılacak adınız varsa gök altında yalnız değilsiniz.

Mehmet Narlı

Balıkesir, 2017

KAHİRE MEKTUPLARI

(Mayıs 2004-Temmuz 2005)

1. Mektup

KAHİRE'YE VARANDA TOPARLANMA FOTOĞRAFLARI

1. Fotoğraf

Ahmet Abi, Kahire'ye geleli iki hafta oldu. Şöyle bir toparlanayım dedim. Huzurunuzun eli yüzü yıkanmış, zahiri ve batını ile şöyle dingince çıkayım diye azmettim, fakat kendimi allâmelerin ariflerin ateşlerinden arta kalan cürufları yerken buldum. Şekvacı değilim, bu cürufun lezzeti de fena değil. Ancak başım bir dönüyor bir dönüyor, tam fırlıdak. Zannedersin ki yediği cüruf değil de haşhaşilerin artığı. Bir damar kıvrılıyor şöyle boyun boyunca ki göresin; kana bulanmış iplik.

2. Fotoğraf

Bu olmadı dedim. Bu görüntüyle huzurunuzun çıkmak münasebetsizlik olur. Tedip terbiye görmemiş, sonradan her şeyi görmüş gedalar gibi olan bu resim yüzünden canımı dişledim. Fakat efendim bu keresinde de ortaya bir fotoğraf çıktı ki sorma: Heh baba, gövde cangılında iri kıyım, yol vermez devasa bir köle. Bre nedir bu acayip mumyalı hallerim diye yana yakılayım dedim, ne olsa beğenirsiniz: Dilde yayan yapıldak, dımdızlak kalmamış mıyım?

3. Fotoğraf

Dedim ki üçüncü resim şöyle vasati olsun. Şöyle bir gel-git ağzında durayım da, Ahmet Abim bana merhamet etsin. Fakat muhterem ağabeyim, gelimli gidimli, ölümlü kalımlı dünyada hayaliyyun ve hakikiyyun içinde kalmayayım mı! Ya Hû! Çalgın mıyım neyim! Sahneye koyduğum temsili bile oynayamıyorum: Elim kara, gülüm kara, Ya Hû, devlet salgınına mı düştük nedir?

4. Fotoğraf

Malumunuz artık alınma düşecek bir perçem de yok ki söyle yurtsuz yurtsuz alınma değıp dursun. Alın tanımaz bir serseri gibi oynayıp dursun kaşlarına doğru. Oradan kendini vücûd sanan kuzgun, dil uzatmasın mı? Öyle bir dil ki muhterem, uzadıkça çirkinleşiyor, ucubeye dönüşüyor. Hakikati söyleyeyim, görünce yüzükoyun yere düştüm. İşte bu fotoğraf bu düşüşün zaptıdır. İyi bak yere düşenin ağzı kem; gözü kumdur.

5. Fotoğraf

Dedim ki, yahu bunlar hep durduğun için oluyor. Hele bir sefer et. Bilâtedbir seyahatlere çıktım. Bizim Memmed'in otobüsü gibi gece inince yola düşüyor; sabah olunca yoldan çıkıyorum. Nasıl anlıyorsun diyeceksin? Muhterem, bir bakıyorum üstüme; her yanım salya olmuş. Diyeceksin ki "sana müstahak itlerle yola çıkarsan böyle olur". Abicim vallahi otobüse binerken aynen insana benziyorlar, insan tanıyamıyor. (Yoloğlu olamayacağımızı zat-ı âliniz biliyor-muş demek ki). Yine diyeceksin ki müstahak oğlu müstahak. Otobüsü şarktan garba, garptan şarka sürersen böyle olur. Abicim, etme eyleme, ellerinden öperim, çayını demlerim, oyun şarkta da bitti garpta da; meydan ortaya çıktı. Her yandan kıyamet damlıyor meydana.

6. Fotoğraf

Bu da kapılarda bekleyenin fotoğrafı: De kelim buyur efendim; her gece kapılarda hiç kimseyi bekleyen adam, hafızanın atını vursun mu vurmasın mı? Vücûd-ı ikliminin albastı çiçeğini sarıkıza yedirsin mi yedirmesin mi? Yoksa çiçek bozuğu bir suratını put mu sansın?

Nil köprülerinden biri
(Ayn Şems Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden öğrencilerle)

7. Fotoğraf

Son fotoğraf, sabrın sonu selamettir fotoğrafı: Dedim ki ula metruk bıçak haydi çığlığını sustur. Ahmet Abi'ye ayıp oluyor. Sabreden bir taş ol. Bir hatıra kadar katı ol. Mülemma kâbuslarını fanusa koy ve hürmet bildir ve sadakat bildir ve muhabbet bildir. Kabul görsün inşallah.

2. Mektup

KAHİRE FOTOĞRAFLARI

Ahmet Abi, aleyhimde rahat konuşman için ta çöllere geldim. Fakat bildiğin husustur ki, kendi içindeki gurbete giden dönmez de; yâd ellere giden döner gelir. O yüzden bağlamı izah edilebilir sözler edesin. Neyse ilk çektiğim kuşbakışı fotoğrafları arz edeyim.

Evvelki ehibbanın Mısır'a gelişi ile âcizin gelişi arasında bir benzerlik yok, yok olmasına da yine de Mısır deyince ma-lum türkü de aklıma gelmiyor değil. Yani Mısır deyince biz ne biliriz: Yusuf ile Zeliha, Yavuz, Mehmed Ali Paşa, Akif, Gaspıralı... Fakat bu Nil için hakikaten mucize dense yeridir. Binlerce yıldır, binlerce kilometre akıyor da akıyor. Nil varsa Mısır var, yoksa yok. Ahmet Abi, söyle hocama ki "aha geliyorum" demesini bekliyorum. Fakat mübarek uykularına zarar gelir diye de korkuyorum. Çünkü bu dostlar, çok gürültülü; adamı hiç uyutmuyorlar; gündüz yatıp gece bağırıyorlar. Şimdilik mefruş bir eve taşındım. Fakat bu din kardeşlerimiz öyle kirli öyle kirli ki sorma.

Ahmet Abi, Kahire'de köprü çok. Şehri bir uçtan bir uca dolaşan Nil'in üzerinde onlarca köprü var. Ve fakat bu köprülerde ay bir görünüyor bir görünüyor; sanırsın ay ve

Nil iki kedi yavrusu gibi oynayıp duruyorlar. Ben bu köprülerden hemen her gün geçiyorum. Ve fakat nasıl geçiyorum sormayın! Hemen her geçişte dilime "köprüden geçemiyom" türküsü düşüyor. Diyorum ki ah İsmail, beraberce söyledik yahu bu türküyü! Tam bu sırada, bu türküyü söylediğimiz için, sadece acılı isyan türküleri dinleyen senin, lakayt ve hatta biraz kızgın yüzünü görüyorum.

Cirnimiz ne ki suçumuz ne olsun diyorum, fakat rüyamda bir cürüm görüyorum; zebellah laf değil, ben diyeyim Ağrı dağı sen de bütün Toroslar! Böylece kendimi müdafaayı bırakıp, bana karşı kendini müdafa edenlere yardım edesim geliyor. Nil akıyor, ben bakıyorum, o akıyor ben bakıyorum. Bir lahza sanki Nil, yolunu değiştirip kalbime akacak sanıyorum fakat heyhat! Hakeza kaç saat kalıyorum bilmiyorum. Sonra eve gidiyorum; sazın döşüne kapanıyorum. Bir bilsen Ahmet Abi, sazla aramızdaki muhavereyi! kim kimi tuş ediyor anlamadan sabah oluyor. Diyorum ki bu hınzır saz, mecburiyetimi zaaf sanıp benimle kafa mı buluyor. (dikkat et Ahmet Abi, bak, fırsattan istifade kafamın garp kısmı ne diyor: "her mecburiyet bir zaaftır". La havle ve la kuvvete...)

Ahmet Abi, Nil'in üzerindeki köprülerin birinden deve sürüsü geçiyor. Çarşambaları şehrin bir yerinde deve pazarı kuruluyormuş. Aynı anda köprülerin altından yüzer restoranlar geçiyor. Köprünün üstünde yere oturmuş mısır ve bakla içi yiyenler, altında şarkı söyleyip dans edenler. Kahire'nin üstü bu; altı da bu. Ama bir de içi var ihtimal. Bugün bir düğüne de rastladım, izledim biraz. Bizimkilere epey benziyor: Konvoylar, kornalar, zılgıtlar aynı...

Mukaddam yolunda mezar evler var. Kulübe seklinde yapılmış mezarların üzerine birer kat çıkıp oturan insanlar. Gecekondu mezarlıkta kurulmuş yani. Yaklaşık üç milyon

kişi vardır bu mezar şehirde diyorlar. Belki daha huzurlu-
durlar ölümü bu kadar yakından tanıdıkları için.

Han Halil'in gülü yok, lalesi yok. Daracık sokakları var.
Lakin çok cazgırı, çok tembeli, çok kiri... Keşmekeş, izdi-
ham. Dericiler, papirüsçüler, nargileciler, heykelciler, ku-
yumcular, mobilyacılar... Ama Osmanlı esintisi...

Kara bir şehir Kahire; tek renk hâkim: binalar, yollar vs
koyu kurşuni mi desem füme mi desem. İhtimal ara sıra
çölden gelen kumlar şehri istila ediyor, farklı renkler olsa
bile kısa bir süre sonra tek renge dönüşüyor.

Saatleri ayarlayan bir enstitü hâlâ kurulmamış burada gali-
ba. Bu insanların zaman algıları henüz garba ayarlanmamış;
dakika yok burada. Bol bol inşallah var. Genel olarak sabah
9-10 gibi başlıyorlar işe. 14.30'da bırakıyorlar. İşlerinden
çıktıktan sonra uyuyorlar, akşam piyasaya çıkıyorlar.

Bu 20 milyonluk şehrin yolları bizim mağaralı ökkeş cad-
desinden daha kötü desem biraz fikir edinebilirsiniz. Ne
trafik lambası var, ne sıra; kornaya basan kazanıyor.

Hazır genel manzaradan söz etmişken şu ilk izlenimleri de
sunayım: Kahire'nin nüfusu yirmi milyon ise bunun yüzde
doksani oldukça yoksul. Yirmişer otuzar yıl süren iktidar-
lar öyle bir sistem oluşturmuşlar ki yoksulluk, neredeyse
her mısırlının vatani için katlandığı bir kader gibi algılanı-
yor. İş yok diyorlar, bir kişinin yapacağı iş için on kişi istih-
dam ediyorlar. Maaşlar son derece düşük. Bu da rüşvetten
hırsızlığa kadar birçok yolu neredeyse mubah hale getirmiş.
Memurlar 9.30 gibi işe başlıyorlar, 14.30'dan sonra güya
çalışıyorlar 16'da işi bırakıyorlar.

Gelecek mektupta Kahire'nin içlerine gireceğiz beraber.
Gireceğiz girmesine de dil yok, nasıl olacak. Dil insanın
yurduymuş; varlığımızın tamamı dilmış. Hoşça kalasın.

3. Mektup

TÜRKÜLERLE KAHİRE

Ahmet Abi, insanın kendi evinde, kendi yurdunda, kendi sokağında söylediği türküyü aslında yalnız söylemediğini Kahire’de öğrendim. Aynı dilin çocukları türkülerini yalnız söyleyemezler. Kahire’de, evde veya dışarıda söylediğim her türkü, bir kuyuya söylenmiş gibi. Ruhumun derinliğinden salınarak gelen türkü, dilime değer değmez tatsızlaşıyor; bakırsılaşıyor; ürkekleşiyor. Yine de eğleşip durduğum her mekânda bir türkü geliyor aklıma.

Bir ay doğar ilk akşamdan gecedan

Ahmet Abi, inan ki, ay, en güzel Kahire’de doğuyor. En güzel görüldüğü yer de köprülerin üzeri. Varlığın katıksız fısıltısı gibi uzanan Nil’in üzerinde kaç köprü var diye soracak oldum, kimse bilmiyor? Böyle olunca, “bu köprülerin üzerinde durup; gecenin yarısında dingin bir ruhla, ‘kemik gibi batan bir yalnızlık’la yüzünü aya çeviren kaç kişi var” diye içli bir nida bırakmanın anlamı kalmıyor. Bir gülün boynuna dokunur gibi parmaklıkları tutarak bir aya, bir Nil’e bakan kaç kişi var; merak ediyorum hâlbuki. Varsa gelsin; varlığın ve aşkın sonsuzluğunun ispatı olan Nil’in saçlarını birlikte tarayalım, diyorum; kimse duymuyor.